

Measuring Organizational Entrepreneurship in Agricultural Cooperatives and Factors Affecting It (Case Study: Abhar County)

pages
05-21

J. Yaghoubi¹ and P Najaflo²

1 & 2 Department of Extension, Communication and Rural Development, Faculty of Agriculture, University of Zanjan.

Corresponding Author: yaghobi@znu.ac.ir

Received date: 2025.04.20

Accepted date: 2025.07.26

Abstract

Today, entrepreneurship is known as the main driving force in economic development, innovation, and job creation. Entrepreneurial cooperatives can be considered one of the tools for expanding employment opportunities and increasing farmers' income levels. The aim of this research was to measure organizational entrepreneurship in agricultural cooperatives in Abhar County and the factors affecting it. This research is a descriptive-correlational study. The statistical population studied was the managers of active agricultural cooperatives in Abhar County and the villages of this county in 2014 (N=210). 78 managers were selected as the research sample using the Cochran relationship and studied using a random stratified sampling method. The research tool was a questionnaire whose face and content validity was revised and confirmed by a panel of faculty members of the Agricultural Extension and Education Department of Zanjan University. The reliability of the questionnaire was obtained using Cronbach's alpha coefficients between 0.73 and 0.83. The findings of the study showed that organizational entrepreneurship was at a higher than average level with a total score of 3.35 and a standard deviation of 0.67 (on a 5-level Likert scale). Also, the results of stepwise regression analysis showed that the variables of difficulty in providing collateral in relevant offices to receive credits, low literacy level of the board of directors and members, and providing specialized consultations for justifying and evaluating the economic activities explained about 39 percent of the changes in organizational entrepreneurship in agricultural cooperatives.

Keywords: Agricultural cooperative, organizational entrepreneurship, entrepreneurship, Abhar county and cooperative company.

سنجش کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: شهرستان ابهر)

جعفر یعقوبی^۱، پریسا نجفلو^۲

شماره صفحات

۰۵-۲۱

۱- دانشیار گروه گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زنجان.

۲- دانشجوی مقطع دکتری رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه زنجان.

نویسنده مسئول: yaghobi@znu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۳۱

چکیده

امروزه کارآفرینی نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی، نوآوری و اشتغال‌زایی شناخته شده است. تعاونی‌های کارآفرین را می‌توان یکی از ابزارهای گسترش فرصت‌های اشتغال و افزایش سطح درآمد کشاورزان به شمار آورد. هدف این تحقیق سنجش کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر و عوامل مؤثر بر آن بود. این تحقیق، از نوع مطالعات توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری مورد مطالعه مدیران تعاونی‌های کشاورزی فعال شهرستان ابهر و روستاهای این شهرستان در سال ۱۳۹۳ بودند (N=210). ۷۸ نفر از مدیران با استفاده از رابطه کوکران به عنوان نمونه تحقیق تعیین و به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار تحقیق پرسشنامه بود که روایی ظاهری و محتوایی آن توسط پانلی از اعضای هیات علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان، اصلاح و تأیید شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضرایب آلفای کرونباخ بین ۰/۷۳ - ۰/۸۳ به دست آمد. یافته‌های تحقیق نشان داد که کارآفرینی سازمانی با نمره کل ۳/۳۵ و با انحراف معیار ۰/۶۷ (در مقیاس طیف لیکرت ۵ سطحی) در سطح بالاتر از متوسط بود. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیونی به روش گام‌به‌گام نشان داد متغیرهای مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات، پائین بودن سطح سواد هیئت‌مدیره و اعضاء و ارائه مشاوره‌های تخصصی جهت توجیه و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها حدود ۳۹ درصد از تغییرات کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی را تبیین نمودند.

واژه‌های کلیدی: تعاونی کشاورزی، کارآفرینی سازمانی، کارآفرینی، شهرستان ابهر و شرکت تعاونی.

مقدمه

تعاون یکی از الگوهای موفق اقتصادی- اجتماعی در جامعه است که توانایی قرار گرفتن در خدمت توسعه پایدار و برقراری عدالت را دارد (Karmi and Aji, 2014; Maleki *et al*, 2015). شرکت‌های تعاونی یکی از نهادهای با سابقه و مهم در ایران است. شرکت‌های تعاونی قادرند ناهنجاری‌های ناشی از وجود قطعات کوچک، پراکنده و نامتجانس بودن زمین‌های زراعی و بسیاری از نارسایی‌های دیگر کشاورزان خرده‌پا را مرتفع ساخته و نقش مهمی در توسعه روستاها ایفا نمایند (Razi and Mir Mohammad, 2011). تعاونی کشاورزی نوعی از نظام بهره‌برداری است که به لحاظ حقوقی، تشکیلی اقتصادی تولید کشاورزی با مدیریتی علمی و تخصصی است (Tramslow *et al*, 2015). تعاونی کشاورزی می‌تواند به ابزاری جهت ایجاد انگیزه در توسعه اقتصاد روستایی تبدیل شود و به طبع آن در توسعه اقتصادی کشاورزی نقش بسزایی داشته باشد (Hazrati *et al*, 2010). مطالعات مختلف نشان می‌دهد که ایجاد شرکت‌های تعاونی کشاورزی می‌تواند موجب موفقیت‌های چشمگیری به‌ویژه در زمینه افزایش تولیدات کشاورزی و درآمدزایی گردد (Alipour Shirsawar and Abbasi, 2008).

امروزه کارآفرینی نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی، نوآوری و اشتغال‌زایی شناخته شده است. در دهه‌های اخیر کارآفرینی به‌عنوان یکی از راه‌حل‌های مشکل‌بیکاری و اقتصادی مطرح شده است (karimi *et al*, 2013). همچنین، کارآفرینی یکی از مهم‌ترین شایستگی‌های اعضای تعاونی‌ها در تحقق اهداف تعاونی‌ها است (Gebhardt & Pohlman, 2013). تعاونی‌های کارآفرین را می‌توان یکی از ابزارها و راه‌کارهای اساسی در افزایش و گسترش فرصت‌های اشتغال، افزایش سطح درآمد کشاورزان، ارتقای سطح بهره‌وری مزرعه و سرعت بخشی به روند توسعه کشاورزی به شمار آورد (Khosravipour *et al*, 2011).

علیرغم گذشت حدود ۲۵ سال از تأسیس وزارت تعاون و تشکیل تعاونی‌های اشتغال‌زا و همچنین باوجود ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ که بند ب آن به سیاست‌های کلی بخش تعاونی از جمله افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد کشور به ۲۵٪ تا آخر برنامه پنجم توسعه، اشاره دارد، هنوز سهم بخش تعاون از اقتصاد کشور تا حدود ۴ تا ۵ درصد بوده است (Karmi and Aghazali, 2014). نتایج پژوهش‌های انجام شده حاکی از آن است که تعاونی‌ها علیرغم رشد کمی، رشد کیفی مطلوبی نداشته‌اند. از آنجاکه تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه آن، از ابزارهای پیشرفت اقتصادی کشورها است (Ruknuddin Eftekhari *et al*, 2010)، در دهه اخیر در زمینه توسعه کارآفرینی و فرهنگ کارآفرینی در سازمان‌ها موضوع کارآفرینی سازمانی مطرح شده است. کارآفرینی سازمانی، مفهومی چندبعدی است که فعالیت‌های سازمان را به سوی نوآوری، ریسک‌پذیری و پیشگامی سوق می‌دهد و به سوی ایده‌ها، روش‌ها و فرایندها و فرصت‌های جدید در درون سازمان اشاره دارد (Karimi *et al*, 2013). به نظر می‌رسد بخش تعاون به کارکرد و توانمندی اصلی خود، که کارآفرینی و مهار بحران‌بیکاری است، با توسعه کارآفرینی سازمانی بتواند خود دست یابد.

علاقه فزاینده به کارآفرین نمودن سازمان و تلاش در جهت نهادینه کردن فرهنگ کارآفرینی در آن، موجب شده تا استراتژی‌های گوناگون از سوی صاحب‌نظران به‌منظور ایجاد کارآفرینی سازمان طراحی و ارائه شوند. بامطالعه مسیر تکامل دیدگاه‌های مختلف می‌توان دو نوع راهبرد اصلی را در این رابطه نام برد: ۱. راهبرد وجود فرد کارآفرین در سازمان یا کارآفرینی درون‌سازمانی ۲. راهبرد ایجاد کارآفرینی در سازمان. در استراتژی نوع اول، تأکید بر کارآفرینی فردی یا گروهی است که نهایتاً منجر به تکمیل و اجرای یک تفکر خلاق در درون سازمان می‌شوند. درحالی‌که در استراتژی نوع دوم، محور اصلی خود سازمان می‌باشد و به عبارتی، تغییراتی که در ساختار، فرهنگ و رفتار سازمان ایجاد می‌گردد (Pikarjoo and Ali Asghari, 2008). فرآیند کارآفرینی سازمانی به‌طور کلی با فرآیند کارآفرینی فردی به علت نیاز به شرایط محیطی، تفاوت در اقدامات کارآفرینی، وجود رقیبان و فرهنگ کارآفرینی باهم تفاوت دارند (Farhangi and Safarzadeh, 2007). در واقع کارآفرینان سازمانی، در فعالیت‌های مختلف سازمان به‌طور فعال، در هر مرحله به کشف فعالیت‌های جدید در سازمان می‌پردازند و غالباً در نیازسنجی بازار و ایجاد ارتباطات شبکه‌ای در توسعه فعالیت‌های جدید نقش پشتیبانی دارند (Iacobucci and Rosa, 2010). در یک تقسیم‌بندی فرآیند کارآفرینی سازمانی به دو مرحله ایجاد و توسعه ایده فعالیت کسب‌وکار جدید و اجرای فعالیت جدید تقسیم می‌شود و کارآفرینان در این فرآیند به رهبری و پشتیبانی می‌پردازند (Bosma et al, 2011). تامپسون نیز ابعاد کارآفرینی در سازمان را، در پنج بعد بررسی می‌کند که عبارت‌اند از: کارآفرینی سخت، خلاقیت، ریسک‌پذیری، ارائه ایده و طرح، و کارآفرینی نرم است که وجود این ابعاد برای هر سازمانی ضروری است (Sadegh Amal-Nik, 2013).

در تعاونی‌های کشاورزی، کارآفرینی سازمانی به‌واسطه تغییراتی که در ساختار، فرهنگ و رفتار سازمان ایجاد می‌کند، می‌تواند تحولی مثبت در تعاونی‌های کشاورزی در راستای افزایش تولیدات کشاورزی و درآمدزایی ایجاد کند که درنهایت به توسعه روستایی و بهبود معیشت کشاورزان منجر می‌شود. باوجود اهمیت بالای کارآفرینی سازمانی و درحالی‌که سهم بخش تعاون از اقتصاد کشور تاکنون فقط حدود ۴ تا ۵ درصد بوده است، می‌توان گفت که کارآفرینی سازمانی یکی از راه‌حل‌های بهبود وضعیت و عملکرد این تعاونی‌ها است. با توجه به این‌که پیدایش و ارتقاء رفتار کارآفرینانه به عوامل و شرایط گوناگونی از قبیل ویژگی‌های روان‌شناختی و شخصیتی افراد و عوامل محیطی و ساختاری بستگی دارد (Farahani et al, 2013)، بنابراین بررسی سطح کارآفرینی سازمانی و یافتن عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها اولین قدم در حل مسئله ناتوانی تعاونی‌ها در دستیابی به اهدافشان است.

سؤالی که در این تحقیق مطرح می‌شود این است که تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر از نظر کارآفرینی سازمانی در چه سطحی هستند و چه عوامل بر کارآفرینی سازمانی مؤثر است؟ پژوهش حاضر باهدف سنجش کارآفرینی سازمانی تعاونی‌های کشاورزی در شهرستان ابهر از توابع استان زنجان انجام‌گرفته و سؤالات اختصاصی این پژوهش به شرح زیر است:

۱- کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر در چه سطحی است؟

۲- چه عواملی با سطح کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر ارتباط دارد؟

۳- کدام عوامل مؤثر بر سطح کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر هستند؟

مرور ادبیات موضوع

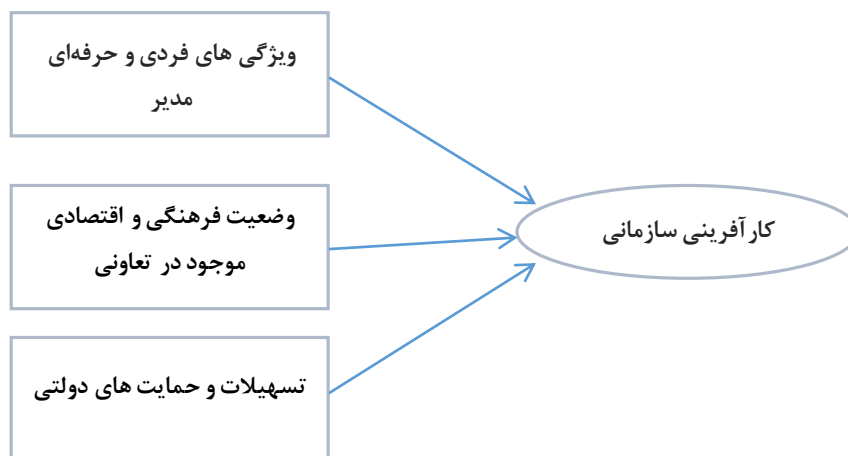
مطالعات مختلفی بر در حوزه کارآفرینی بر روس سازمان‌ها و نهادهای مختلفی صورت گرفته است. (Gemini *et al* (2015) در تحقیقی بر روی توسعه کارآفرینی در میان زنان روستایی شهرستان روانسر، عوامل پیش برنده توسعه کارآفرینی جامعه مورد مطالعه را، عامل اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، روان‌شناختی، سیاست‌گذاری و زیرساختی بیان کردند. Theorists and Collaborators (2013) در مطالعه‌ای با عنوان شناسایی عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی بیان نمودند که وضعیت توسعه کارآفرینی تعاونی‌ها در حد متوسط بوده است. (Dehghan *et al* (2012) نیز، سطح کارآفرینی سازمانی را در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین، (Karimi and colleagues (2013) در پژوهش خود به این نتایج دست یافتند که نوآوری، پیشگامی، ریسک‌پذیری و نوسازی راهبردی، مؤلفه‌های اصلی کارآفرینی سازمانی ترویج درزمینه توسعه پایدار کشاورزی هستند. همچنین، کارآفرینی سازمانی ترویج درزمینه کشاورزی پایدار، بر نتایج و پیامدهای ترویج درزمینه توسعه پایدار کشاورزی تأثیر مثبت و معنی‌داری می‌گذارد. (Ahmadpourdariani *et al* (2011) نیز عوامل آموزشی، حمایتی، ارتباطی، مدیریتی، مهارت کسب‌وکار و سیاست‌گذاری را از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی کشاورزی در استان زنجان بیان کرده‌اند.

نتایج تحقیقی با عنوان عوامل مؤثر بر تقویت و توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان زنجان نشان داده است که از دیدگاه مدیران تعاونی‌ها ارائه حمایت‌های مالی و مالیاتی، اصلاح قوانین و مقررات بانکی و سازگار نمودن آن با شرایط کارآفرینان و تدوین سند ملی توسعه کارآفرینی مهم‌ترین عوامل در تقویت کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی به شمار می‌آیند. همچنین بین نمره کارآفرینی مدیران تعاونی و تحصیلات هیئت‌مدیره و همچنین بین نمره کارآفرینی و موفقیت تعاونی‌ها و تعداد کل اعضای تعاونی ارتباط معنی‌داری وجود دارد (Denyae *et al*, 2010). (Azami and colleagues (2012) در بررسی عوامل سازمانی مؤثر بر کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان همدان نشان دادند که رابطه مثبت و معنی‌داری بین متغیرهای سیستم تشویق و پاداش و فرهنگ سازمانی با سطح کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی وجود دارد. (Maghsoudi and Davoudi (2009) در مطالعه‌ای تحت عنوان شناسایی نیازهای آموزش کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی نشان داد که پنج عامل آموزش قوانین، آموزش مدیریت خطر، آموزش خلاقیت، آموزش بازاریابی و آموزش ثبت دیدگاه نوآورانه و مالکیت معنوی در مجموع حدود ۸۳٪ از آموزش‌های موردنیاز در توسعه کارآفرینی را می‌نماید.

(Hornsby *et al*, 2002) عوامل مؤثر بر کارآفرینی را مورد بررسی قرار دادند و طبق نتایج تحقیق آنان، مهم‌ترین عوامل مؤثر

بر کارآفرینی استفاده از سیستم پاداش، حمایت مدیریت، وجود منابع، ساختار سازمانی و خطرپذیری بیان نشان است. بانک

Global (2002) برای تحقق توسعه کارآفرینی در میان زنان روستایی توجه به مسائل اقتصادی و فرهنگی را عنوان کرده است. این مسائل شامل حمایت‌های فنی، تأمین سرمایه، بسترسازی فرهنگی است. (Srivastava and Agrawal, 2010) در پژوهشی عوامل مؤثر بر کارآفرینی سازمانی را سیستم سازمانی، روحیه جمعی، حمایت مدیریت و توانمندسازی کارکنان بیان کرده‌اند. به اعتقاد (Rahimi and Hadizadeh Moghadam, 2005)، برای ترویج کارآفرینی سازمانی باید شرایط مناسبی در درون سازمان وجود داشته باشد. همچنین عواملی که توسعه کارآفرینی سازمانی را تحت تأثیر قرار می‌دهند جو یا محیط کارآفرینی نامیده می‌شود. در نهایت پس از مرور ادبیات داخلی و خارجی، چارچوب نظری تحقیق به شکل زیر تدوین شد (شکل ۱). بررسی پیشینه نشان داد که سه دسته از عوامل بر کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها مؤثر است. این عوامل در سه دسته ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای مدیر، وضعیت فرهنگی و اقتصادی موجود در تعاونی و تسهیلات و حمایت‌های دولتی قرار دارند.

شکل ۱. چارچوب مفهومی تحقیق
Figure 1. Conceptual framework of the research

روش پژوهش

تحقیق کمی حاضر، از نوع توصیفی - همبستگی است که به صورت پیمایشی انجام شد. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق مدیران تعاونی‌های کشاورزی فعال شهرستان ابهر و روستاهای این شهرستان در سال ۱۳۹۳ بودند (N=210). ۷۸ نفر از مدیران با استفاده از رابطه کوکران به عنوان نمونه تحقیق تعیین و به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی مورد مطالعه قرار گرفتند. متغیرهای مستقل در این تحقیق ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان و ویژگی‌ها تعاونی‌های کشاورزی بودند. متغیر وابسته در این تحقیق نیز، متغیر کارآفرینی سازمانی بود. ابزار تحقیق، پرسشنامه‌ای در سه بخش بود. بخش اول پرسشنامه شامل نامه همراه بود. در بخش دوم مشخصات و ویژگی‌های جمعیت‌شناسی پاسخگویان قالب پنج گویه و اطلاعات تعاونی‌ها در قالب ۷ سؤال باز و بسته و ۹ گویه در قالب طیف لیکرت پنج سطحی مورد بررسی قرار گرفت. در بخش سوم نیز کارآفرینی سازمانی در

قالب ۱۰ گویه موردسنجش قرار داد که برای سنجش گویه‌های این بخش از طیف پنج قسمتی لیکرت (۵: خیلی زیاد، ۴: زیاد، ۳: تا حدی، ۲: کم، ۱: خیلی کم) استفاده شد.

روایی ظاهری و محتوایی ابزار تحقیق با استفاده از نظرات جمعی از متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری مورد تأیید قرار گرفت. برای تعیین پایایی پرسشنامه آزمون پیش‌آزمون انجام شد، برای انجام این کار تعداد ۲۰ پرسشنامه توسط مدیران تعاونی‌های کشاورزی خارج از جامعه تحقیق تکمیل گردید و ضریب کرونباخ آلفا برای بخش‌های مختلف ۰/۷۳ - ۰/۸۳ محاسبه شد که نشان‌دهنده پایایی موردقبول پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات این پژوهش از نرم‌افزار SPSS win 20 استفاده گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها آماره‌های توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی ضرایب همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها

الف. بررسی ویژگی‌های فردی مدیران تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر و ویژگی‌های این تعاونی‌ها

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که میانگین سنی مدیران تعاونی‌های مورد بررسی ۳۸/۲۴ سال بود. میزان سن جوان‌ترین پاسخگو ۲۷ سال و پیرترین آنان ۵۵ سال داشت. ۷۰ درصد از پاسخگویان را مردان و تنها ۳۰ درصد آنان را زنان تشکیل دادند. ۸۸ درصد پاسخگویان زیر ۱۲ سال سابقه عضویت در تعاونی‌های کشاورزی را داشتند. ۱۸ درصد پاسخگویان مجرد و ۸۲ درصد پاسخگویان متأهل بودند.

جدول ۱. توزیع فراوانی متغیرهای فردی و خانوادگی پاسخگویان

Table 1. Frequency distribution of individual and family variables of respondents

متغیر Variable	درصد Percentage	درصد تجمعی Cumulative percentage	میانگین Average	انحراف معیار Standard deviation
سطح تحصیلات Education level				
دیپلم Diploma	۲۴	۲۴		
کاردانی و کارشناسی Associate's and Bachelor's degrees	۶۲	۸۶	-	-
کارشناسی ارشد و دکتری Master's and PhD	۱۴	۱۰۰		
جمع Plural	۱۰۰	۱۰۰		
سابقه عضویت (سال) Membership history (years)				
۱ تا ۴	۵۲	۵۲		
۵ تا ۱۲	۳۶	۸۸	۶/۶۶	۵/۵۴
۱۳ تا ۲۵	۱۲	۱۰۰		
جمع Plural	۱۰۰	۱۰۰		
جنسیت Gender				
مرد Man	۷۰	۷۰		

زن	۳۰	۱۰۰	-	-
Woman				
جمع	۱۰۰	۱۰۰		
Plural				
وضعیت تأهل				
Marital status				
مجرد	۱۸	۱۸	-	-
Single				
متأهل	۸۲	۱۰۰		
Married				
جمع	۱۰۰	۱۰۰		
Plural				

نتایج نشان داد که درصد تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه در شهر ابهر فعالیت می‌کنند و بقیه در روستای حومه این شهرستان واقع بودند. گرایش تعاونی‌های مورد مطالعه به لحاظ نوع فعالیت ۲۰ درصد زراعت، ۱۴ درصد چند منظوره، ۱۲ درصد دامداری، ۱۰ درصد مرغ گوشتی، و ۴ درصد زنبورداری، ۴ درصد پرورش ماهی، ۴ درصد پرورش گل و گیاه، ۴ درصد پرورش قارچ، ۲ درصد مرغ تخم‌گذار و بیش از ۲۶ درصد در سایر موارد بود. میانگین سرمایه اولیه مدیران تعاونی‌های مورد بررسی ۲/۲۰ میلیون تومان بود، و سرمایه فعلی آن‌ها با میانگین ۷/۶۳ میلیون تومان بود. نتایج نشان داد میانگین تعداد اعضای تعاونی‌های کشاورزی مورد بررسی ۸/۹۴ نفر بود. ۷۲ درصد تعاونی‌های مورد بررسی ۷ نفر عضو داشتند. همچنین نتایج نشان داد که میانگین تعداد مردان و زنان عضو در تعاونی‌های کشاورزی به ترتیب ۶/۷ و ۲/۲۴ نفر بود. ۹۰ درصد تعاونی‌های مورد بررسی زیر ۸ نفر مرد عضو داشتند. ۸۶ درصد تعاونی‌های مورد بررسی زیر ۳ نفر زن عضو داشته‌اند (جدول ۲).

جدول ۲. اطلاعات عمومی شرکت‌های تعاونی

Table 2. General information about cooperatives

متغیر	درصد	درصد تجمعی	میانگین	انحراف معیار
Variable	Percentage	Cumulative percentage	Average	Standard deviation
سرمایه اولیه (میلیون تومان)				
(Initial capital (million Tomans)				
۱ تا ۰/۳۳	۵۰	۵۰	۲/۲۰	۲/۷۸
۱/۴ تا ۱/۱	۲۰	۷۰		
۱۰/۵ تا ۱/۵	۳۰	۱۰۰		
جمع	۱۰۰	۱۰۰		
Plural				
سرمایه فعلی (میلیون تومان)				
Current capital (million Tomans)				
۳ تا ۰/۳۳	۲۶/۳	۲۶/۳		
۷ تا ۳/۱	۲۹	۵۵/۳	۷/۶۳	۵/۲۹
۱۰ تا ۷/۱	۱۸/۴	۷۳/۷		

			۲۶/۳	۱۰۰	۲۰ تا ۱۰/۱
			۱۰۰		جمع
					Plural
					تعداد کل اعضا
					Total number of members
	۵/۲۹	۸/۹۴	۷۲	۷۲	۷
			۱۰۰	۲۸	۴۳ تا ۷
			۱۰۰		جمع کل
					Total

منبع: یافته‌های تحقیق

Source: Research findings

ب. سنجش کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها

نتایج حاصل از سنجش کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر در جدول ۳ آورده شده است. نمره کل کارآفرینی سازمانی از نظر پاسخگویان ۳/۳۵ با انحراف معیار ۰/۶۷ در مقیاس طیف لیکرت بود. بنابراین به توجه به طیف لیکرت می‌توان گفت که این رقم، نشانگر میزان بالاتر از سطح متوسط از کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها بود. نتایج نشان داد که از دیدگاه مدیران تعاونی‌ها، سه عامل ایجاد اشتغال برای اعضا با میانگین ۴/۰۶، ایجاد و تأمین شرایط کار برای اعضا با میانگین ۳/۸۴ و ترویج و تحکیم مشارکت و همکاری و تعاون عمومی با میانگین ۳/۷۸ به ترتیب مهم‌ترین عامل کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی دارند.

جدول ۳. سطح کارآفرینی سازمانی و مؤلفه‌های آن در تعاونی‌های کشاورزی از دیدگاه مدیران

Table 3. The level of organizational entrepreneurship and its components in agricultural cooperatives from the perspective of managers

عوامل	میانگین ^o	انحراف معیار	ضریب تغییرات
Factors	Mean ^o	Standard Deviation	Coefficient of Variation
اشتغال اعضا	۴/۰۶	۰/۸۹	۰/۲۲
Employment of members			
ایجاد و تأمین شرایط کار برای اعضا	۳/۸۴	۱/۰۲	۰/۲۶
Creating and providing working conditions for members			
ترویج و تحکیم مشارکت و همکاری تعاون عمومی	۳/۷۸	۰/۹۵	۰/۲۵
Promoting and strengthening public cooperation and partnership			
تأمین نیازهای مشترک اجتماعی فرهنگی کمک به تحقق عدالت اجتماعی	۳/۷۴	۱/۰۷	۰/۲۸
Meeting common socio-cultural needs, helping to achieve social justice			
تأمین نیازهای مشترک اقتصادی	۳/۷۴	۱/۰۵	۰/۲۸

Meeting common economic needs			
۰/۲۹	۱/۰۵	۳/۶۲	تولید محصولات کشاورزی
Production of agricultural products			
۰/۳۲	۱/۱۴	۳/۶۲	سرمایه‌گذاری
Investment			
۰/۴۲	۱/۰۹	۲/۵۸	کسب سود
Making a profit			
۰/۵۶	۱/۳۰	۲/۳۲	اخذ کمک‌های بلاعوض دولتی و مردمی
Obtaining government and public grants			
۰/۵۵	۱/۲۲	۲/۲۲	اخذ تسهیلات بانکی
Obtaining bank facilities			
۰/۲۰	۰/۶۷	۳/۳۵	نمره کل کارآفرینی سازمانی
Total organizational entrepreneurship score			

*: ۵=خیلی زیاد، ۴=زیاد، ۳=تا حدی، ۲=کم، ۱=خیلی کم

*: 5=very much, 4=much, 3=somewhat, 2=little, 1=very little

منبع: یافته‌های تحقیق

Source: Research findings

ج. شناسایی عوامل مرتبط با کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی شهرستان ابهر

برای بررسی همبستگی متغیرهای مستقل با کارآفرینی سازمانی از ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده شد. همان‌طور که جدول شماره ۴ نشان می‌دهد نتیجه آزمون همبستگی نشان داد که بین با متغیرهای مستقل پائین بودن سطح سواد هیئت‌مدیره و اعضاء، اعطای تسهیلات و اعتبارات به تعاونی‌ها در رابطه با طرح توجیهی آن‌ها با کارآفرینی سازمانی همبستگی مثبت و معنی‌داری در سطح ۵ درصد وجود دارد. همچنین، بین متغیرهای مستقل پرداخت انواع یارانه‌های مستقیم و غیرمستقیم به تولیدکنندگان و فرهنگ‌سازی و ترویج روحیه کارآفرینی، حمایت‌های مالی و مالیاتی و بخشودگی‌های سازمان‌یافته از تعاونی‌ها، اعمال سیاست ارزی و کنترل، تعیین و تغییر نرخ ارز توسط دولت و ارائه مشاوره‌های تخصصی جهت توجیه و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها و متغیر کارآفرینی سازمانی همبستگی مثبت و معنی‌داری در سطح یک درصد وجود داشت. همچنین بین متغیرهای مستقل برداشت نادرست اعضاء از تعاونی و انتظارات اشتباه از سازمان‌های مربوطه و مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات با متغیر کارآفرینی سازمانی همبستگی منفی و به ترتیب معنی‌داری در سطح یک درصد و پنج درصد وجود داشت.

جدول ۴. همبستگی کارآفرینی سازمانی با متغیرهای مستقل

Table 4. Correlation of organizational entrepreneurship with independent variables

سطح معنی‌داری Significance Level	ضریب همبستگی Correlation Coefficient	نام متغیر Variable Name
۰/۵۷	۰/۰۸	سن Age
۰/۵۶	۰/۰۸	سواد Literacy

۰/۰۸	۰/۲۴	سابقه عضویت
		Membership history
۰/۰۵	۰/۲۷	سابقه تأسیس تعاونی
		History of establishing a cooperative
۰/۳۰	۰/۱۴	سرمایه اولیه
		Initial capital
۰/۱۹	۰/۱۸	سرمایه فعلی
		Current capital
۰/۱۲	-۰/۲۲	تعداد کل اعضا
		Total number of members
۰/۱۷	-۰/۱۹	تعداد اعضای مرد
		Number of male members
۰/۴۷	-۰/۱۰	تعداد اعضای زن
		Number of female members
۰/۰۰	۰/۳۸ ^{***}	اعطای تسهیلات و اعتبارات به تعاونی‌ها در رابطه با طرح توجیهی آن‌ها ^{***}
		Granting facilities and credits to cooperatives in relation to their business plan^{***}
۰/۰۱	۰/۳۳ [*]	ارائه مشاوره‌های تخصصی جهت توجیه و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها ^{***}
		Providing specialized advice for justifying and evaluating the economic activities^{***}
۰/۰۳	۰/۳۰ [*]	فرهنگ‌سازی و ترویج روحیه کارآفرینی ^{***}
		Cultivating and promoting an entrepreneurial spirit^{***}
۰/۰۳	۰/۲۹ [*]	حمایت‌های مالی و مالیاتی و بخشودگی‌های سازمان‌یافته از تعاونی‌ها ^{***}
		Financial and tax support and organized exemptions for cooperatives^{***}
۰/۰۱	-۰/۳۴ [*]	برداشت نادرست اعضا از تعاونی و انتظارات اشتباه از سازمان‌های مربوطه ^{***}
		Members' misconceptions about the cooperative and wrong expectations from relevant organizations^{***}
۰/۰۰	-۰/۴۱ ^{**}	مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات ^{***}
		The problem of providing collateral to the relevant departments to receive credits^{***}
۰/۰۰	-۰/۴۴ ^{**}	پائین بودن سطح سواد هیئت‌مدیره و اعضا ^{***}
		Low literacy level of the board of directors and members^{***}
۰/۰۴	۰/۲۹ [*]	امعال سیاست ارزی و کنترل، تعیین و تغییر نرخ ارز توسط دولت ^{***}
		Implementing foreign exchange policy and controlling, determining and changing the exchange rate by the government^{***}
۰/۰۱	۰/۳۶ [*]	پرداخت انواع یارانه‌های مستقیم و غیرمستقیم به تولیدکنندگان ^{***}
		Payment of various direct and indirect subsidies to producers^{***}

***: ضریب همبستگی اسپیرمن. *: $P \leq 0.01$; **: $P \leq 0.05$; *: $P \leq 0.05$

***: Spearman correlation coefficient. *: $P \leq 0.01$; **: $P \leq 0.05$

منبع: یافته‌های تحقیق

Source: Research findings

در این بخش برای پیش‌بینی تغییرات کارآفرینی سازمانی از طریق متغیرهای مستقل و سهم هرکدام از متغیرهای مستقل در تبیین کارآفرینی سازمانی از رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شده است. در ابتدا برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها برای انجام رگرسیون به بررسی توزیع نرمال داده‌ها، تعیین میزان آماره دوربین-واتسون (DW) و مقدار عددی ضرایب VIF پرداخته شد.

از آنجاکه مقدار کشیدگی و چولگی برای متغیر کارآفرینی سازمانی به ترتیب برابر ۰/۶۳- و ۱/۶۲ بود، مقدار آماره دوربین-واتسون (DW) ۱/۸۹ بود و مقدار عددی ضرایب VIF کوچک‌تر از ۱۰ است می‌توان گفت که داده‌ها از توزیع متقارن برخوردار هستند. به این منظور متغیرهای مستقلی که با کارآفرینی سازمانی دارای همبستگی معنادار بودند، مورد تحلیل قرار گرفتند. بعد از سه‌گام، مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات، پائین بودن سطح سواد هیئت‌مدیره و اعضا و ارائه

مشاوره‌های تخصصی جهت توجیه و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها وارد معادله رگرسیونی شدند (جدول ۵). نتایج نشان داد که این سه متغیر حدود ۳۹ درصد از تغییرات کارآفرینی سازمانی را تبیین نمودند. معادله رگرسیون نیز در سطح یک درصد خطا معنادار شد.

جدول ۵. رگرسیون چندگانه گام به گام مربوط به کارآفرینی سازمانی
Table 5. Stepwise multiple regression related to organizational entrepreneurship

متغیرهای مستقل Independent variables	B	Beta	T	Sig	آماره هم خطی Colinear statistics FIV تلورانس Tolerance
عدد ثابت (constant)	۲/۷۸	-	/۰۸	۰/۰۰	-
مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات (X1)	-۰/۲۰	-۰/۳۰	/۰۵۷	۰/۰۱	۰/۹۱
Difficulty in providing collateral to relevant departments to receive credit (X1)			۲		۱/۰۹
پائین بودن سطح سواد هیئت‌مدیره و اعضاء (X2)	-۰/۲۴	-۰/۳۸	/۲۳	۰/۰۰	۰/۹۵
Low literacy level of the board of directors and members (X2)			۳		۱/۰۵
ارائه مشاوره‌های تخصصی جهت توجیه و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها (X3)	۰/۲۰	۰/۳۰	/۰۵۶	۰/۰۱	۰/۹۳
Providing specialized advice for the justification and economic evaluation of activities (X3)			۲		۱/۰۶
$R=۰/۶۳$ $R^2=۳۹/۷$ $R^2_{Ad}=۰/۳۵$ $F=۱۰/۰۸$ $Sig=۰/۰۰$ $DW=۱/۸۹$					

منبع: یافته‌های تحقیق
Source: Research findings

بحث و نتیجه‌گیری

کارآفرینی سازمانی فعالیت‌های نوآورانه را در یک بافت سازمانی توصیف می‌کند. تعاونی جایگاه مناسبی است که می‌تواند روحیه کارآفرینی را در افراد تقویت نموده و در شکوفایی ویژگی‌های مثبت آنان نقش بسزایی داشته باشد. کارآفرینی سازمانی می‌تواند تعاونی‌ها را در دستیابی به اهداف خودیاری دهد. از طرفی دییگر از آنجا که کشاورزی بخش مهمی در اقتصاد و توسعه کشور به شمار می‌رود. نیاز به وجود منابع انسانی و سازمان‌های کارآفرین از ضرورت‌های هر کشوری خواهد بود که خواهان ایجاد امنیت غذایی، توسعه کمی و کیفی تولیدات کشاورزی و ... باشد. در همین جهت، این تحقیق به سنجش سطح کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های کشاورزی و عوامل مؤثر بر آن پرداخته است.

نتایج این تحقیق نشان داد که نمره کل کارآفرینی سازمانی از نظر پاسخگویان در سطح متوسطی قرار دارد، این یافته با نتایج تحقیقات Nazarian et al (2013) و Dehghan et al (2012) همسو بود. همچنین، بین دو متغیر اعطای تسهیلات و اعتبارات به تعاونی‌ها در رابطه با طرح توجیهی آن‌ها و کارآفرینی سازمانی رابطه مثبت و معنی‌داری با سطح اطمینان ۹۹٪ وجود دارد.

نتایج بررسی‌های صورت گرفته توسط Donyaie et al (2010) و Hornsby et al (2002) نیز این موضوع را مورد تأیید قرار داده‌اند. به عبارت دیگر با اعطای تسهیلات و اعتبارات به تعاونی‌ها، کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها افزایش پیدا می‌کند. در واقع می‌توان گفت که این تسهیلات توانایی آن را در تعاونی‌ها ایجاد می‌کند که اعضا پتانسیل‌های بالقوه خود را به بالفعل تبدیل کنند. بین مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات و برداشت نادرست اعضاء از تعاونی و انتظارات اشتباه از سازمان‌های مربوطه با متغیر کارآفرینی سازمانی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر اگر مشکل ارائه وثیقه در ادارات مربوطه جهت دریافت اعتبارات کم شود، در نتیجه کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها افزایش می‌یابد. دلیل این امر شاید تسهیل شدن انجام فرایندهای کارآفرینی توسط اعضا باشد. همچنین برداشت نادرست اعضاء از تعاونی و انتظارات اشتباه از تعاونی‌ها در واقع نشان از عدم شناخت و دانش ناکافی از ماهیت تعاونی‌ها و اهداف آن‌ها است. فرهنگ‌سازی گام مهمی شروع برای توسعه مؤلفه‌های کارآفرینی در افراد است. ایجاد فرهنگ مشارکت و تعاون و همچنین برگزاری کلاس‌های ترویجی و آموزشی برای اعضای تعاونی‌ها در فرهنگ‌سازی سازمانی نقش به‌سزایی خواهد داشت.

بین پائین بودن سطح سواد هیئت‌مدیره و اعضاء با کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌داری با سطح اطمینان ۹۹٪ وجود دارد، که با نتایج تحقیقات (Donyaie et al (2010) ناهم‌سو بود. به عبارت دیگر می‌توان گفت کارآفرینی سازمانی در بین افرادی که از سواد کمتری برخوردار هستند، بالاتر است. شاید دلیل این امر، وابستگی بیشتر افراد با سطح تحصیلات کمتر به تعاونی باشد. وجود همبستگی مثبت و معنی‌دار بین ارائه مشاوره‌های تخصصی جهت توجیه، حمایت‌های مالی و مالیاتی و بخشودگی‌های سازمان‌یافته از تعاونی‌ها، فرهنگ‌سازی و ترویج روحیه کارآفرینی و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها، اعمال سیاست ارزی و کنترل، تعیین و تغییر نرخ ارز توسط دولت و پرداخت انواع یارانه‌های مستقیم و غیرمستقیم به تولیدکنندگان با کارآفرینی سازمانی وجود دارد. که این یافته‌ها با نتایج (Azami and colleagues (2012) هم‌سو است. تمامی این همبستگی‌ها نشان از نیاز تعاونی‌ها به حمایت‌های مادی و ثبات اقتصادی برای شروع کارآفرینی و توسعه کارآفرینی سازمانی در میان تعاونی‌های کشاورزی است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده توصیه می‌شود:

برای جلوگیری از برداشت نادرست و انتظارات اشتباه اعضاء از تعاونی، ترویج و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی و فرهنگ‌سازی و ترویج روحیه کارآفرینی و ارزیابی اقتصادی فعالیت‌ها نیاز به فرهنگ‌سازی و آموزش ضروری به نظر می‌رسد. این راستا سازمان‌های مربوطه مثل سازمان تعاون، رسانه‌ها و ... باید اقداماتی از جمله فرهنگ‌سازی، برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی-ترویجی برای آشنایی اعضا با تعاونی‌ها و ارائه مشاوره‌های تخصصی برای اعضای تعاونی‌ها با توجه به نیاز آنان را در اولویت قرار دهند.

حمایت‌های مادی در قالب تسهیل فرایند دریافت اعتبارات، اعطای تسهیلات و اعتبارات پرداخت انواع یارانه به تولیدکنندگان و حمایت‌های مالی و مالیاتی از مهم‌ترین نیازهای تعاونی‌ها جهت توسعه کارآفرینی سازمانی ضروری به نظر می‌رسد. این

حمایت‌ها توسط بانک‌ها، ادارات کشاورزی و تعاون باید برای تعاونی‌ها فراهم شود. ارائه سیاست‌های تشویقی مثل بخشودگی مالیات، ارائه وام‌ها و ... از جمله راهکارها هستند.

دولت باید با اعمال سیاست ارزی و کنترل، تعیین و تغییر نرخ ارز و تسهیل فرایندهای ارائه وثیقه در ادارات جهت دریافت اعتبارات بستر مناسبی را برای توسعه کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها فراهم سازد.

منابع

- **Ahmadpour Dariani, M., Nikbin, H., & Karimi, A. (2011).** Factors affecting the development of entrepreneurship in agricultural technical and engineering consulting companies in Zanjan province. *Quarterly Journal of Agricultural Economics and Development Research, Iran, 4*, 535–546. [In Persian]
- **Alipour Shirsawar, H., & Abbasi, R. (2008).** Analyzing the effect of agricultural cooperatives on employment creation using regression approach. <http://system.parsiblog.com/Posts/1009> [In Persian]
- **Azami, M., Yaghoobifarani, A., & Mousavi, A. (2012).** Organizational factors affecting the level of entrepreneurship in agricultural cooperatives in Hamadan province. *Journal of Cooperatives and Agriculture, 23*, 75–100. [In Persian]
- **Bosma, S., & Wennekers, M. (2011).** Intrapreneurship versus independent entrepreneurship: A cross-national analysis of individual entrepreneurial behavior. *Utrecht School of Economics, 6(3)*, 1-32.
- **Dehghan, R., Talebi, K., & Arabion, A. (2012).** Factors affecting entrepreneurial innovation in medical universities in the country. *Journal of the Faculty of Paramedicine, Tehran University of Medical Sciences, 6(1)*, 22–33. [In Persian]
- **Donyaiei, H., Yaghoobi, J., & Rajaei, Y. (2010).** Factors affecting the strengthening and development of entrepreneurship in agricultural cooperatives in Zanjan province. *Journal of Cooperatives, 21*, 111–125. [In Persian]
- **Farahani, A., Ghasemi, H., & Mohammadi, N. (2013).** Study of environmental factors affecting the entrepreneurial spirit of graduates of physical education. *Applied Research in Sports Management, 2(3)*, 61–74. [In Persian]
- **Farhangi, A., & Safarzadeh, H. (2007).** Entrepreneurship (Concepts, views, models and applications). Institute of Labor and Social Security. [In Persian]
- **Hadizadeh-Moghadam, A., & Rahimi, F.F. (2005).** Entreprenurship. Tehran: Janan Publishers.
- **Hazrati, M., Majidi, B., & Rahmani, B. (2010).** Identifying factors affecting the success of agricultural cooperatives in the development of the rural economy of the central part of Khodabandeh County. *Journal of Cooperatives, 21*, 89–109. [In Persian]

- **Hornsby, J.S., Kuratko, D.F., & Zahra, S.A. (2002).** Middle managers' perception of the internal environment for corporate entrepreneurship: assessing a measurement scale. *Journal of Business Venturing*, 17, 253- 273.
- **Iacobucci, D., & Rosa, P. (2010).** The growth of business groups by habitual entrepreneurs: the role of entrepreneurial teams. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 34(2), 351-377.
- **Jamini, D., Taqdisi, A., Alipour, Kh., & Feyzi, Sh. (2015).** Factor analysis of variables promoting and inhibiting entrepreneurship development among rural women in Ravansar County. *Social Psychological Studies of Women*, 13(1), 63–88. [In Persian]
- **Karami, Sh., & Aji, H. (2014).** Analysis of personality factors affecting the success of agricultural production cooperatives. *Quarterly Journal of Cooperatives and Agriculture*, 3, 47–75. [In Persian]
- **Karimi, A., Malek Mohammadi, A., Ahmadpourdarani, M., & Rezvanfar, A. (2013).** Studying the effect of organizational entrepreneurship on the results and organizational consequences of extension in the field of sustainable agricultural development using structural equation model. *Iranian Agricultural Economics and Development Research*, 44(3), 411–427. [In Persian]
- **Karimi, S., Biemans, H. J., Lans, T., Chizari, M., Mulder, M., & Mahdei, K. N. (2013).** Understanding role models and gender influences on entrepreneurial intentions among college students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 204-214.
- **Maghsoudi, T., & Davoudi, H. (2009).** Identifying the needs of entrepreneurship education in agricultural production cooperatives. *Quarterly Journal of Agricultural Education Management Research*, 13, 61–73. [In Persian]
- **Maleki, R., Yilagh Choghakhor, H., & Ahmadvand, M. (2015).** Investigating the characteristics of social entrepreneurship in government organizations (case study: General Department of Tribal Affairs of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province). *Quarterly Journal of Planning, Welfare and Social Development*, 25, 41–62. [In Persian]
- **Nazarian, M., Hosseini, M., & Chizari, M. (2013).** Identifying effective factors in the development of entrepreneurship in agricultural cooperatives in Tehran Province. *Journal of Agricultural Extension and Educational Research*, 23(3), 95–106. [In Persian]
- **Peikarjoo, K., & Ali-Asghari, F. (2008).** Organizational entrepreneurship and entrepreneurial organizations. Strategic Research Institute. [In Persian]
- **Razi, D., & Mir Mohammad Tabar, A. (2011).** Investigating the success rate of the Khazar Fereydunkenar Cooperative Company. In Proceedings of the knowledge-based conference on sustainable management of agriculture and natural resources of Gorgan. <http://magrica.ir/2605/213> [In Persian]

- **Rokn al-Din Eftekhari, A., Sajasi Qaidari, H., & Razavi, H. (2010).** Agricultural entrepreneurship development strategies in rural areas: A case study of Khodabandeh County villages. *Village and Development Quarterly*, 13, 1–29. [In Persian]
- **Sadegh-e-Am-Nik, M. (2013, December).** Individual and organizational entrepreneurship in the literature of scientific and technological development. Paper presented at the National Conference on Innovation in Computer Engineering and Information Technology, Tonekabon, Iran. [In Persian]
- **Srivastava, N., & Agrawal, A. (2010).** Factors supporting corporate entrepreneurship: An exploratory study. *The Journal of Business Perspective*, 14, 163-171.
- **Tramashloo, M., Mirdamadi, M., & Lashgarara, F. (2015).** The role of rural production cooperatives in agricultural development in Qom province. *Rural and Development Quarterly*, 18(2), 111–127. [In Persian].
- **Gebhardt, C., & Pohlmann, M. C. (2013).** Managing the organization 2.0 Entrepreneurial spirit and general management competences as early indicators for cluster success and sustainable regional development: Findings from the German Entrepreneurial Regions Programm". *The Journal of High Technology Management Research*, 24(2),153-160.
- **World Bank, (2002).** Reading the rural poor: UN Updated Strategy for Rural Development, Washington D.C, 65-68.